

Juks er juks

Psykologtidsskriftet fusker, skriver Arne Holte i dette innlegget.

PROFESSOR

Arne Holte

PUBLISERT 5. april 2015

Presseetikk

På en konferanse nylig møtte jeg professor Arnulf Kolstad. Han gjorde meg oppmerksom på at jeg var «hengt ut» i januarnummeret av Tidsskrift for Norsk psykologforening (TNPf) (http://psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=434397&a=2). På grunn av reiser har jeg ikke fått lest saken før nå. Til min store forbauselse ser jeg at en av artiklene jeg bidro med for ti år siden (2005), nå er slått stort opp som plagiat. Jeg har følgende bemerkninger: Artikkelen som Psykologtidsskriftet omtaler og flere andre tilsvarende innlegg jeg har hatt i TNPf, er enten utvidete, forkortete eller justerte utgaver av kronikker og debattinnlegg som først har stått trykket i dagspressen. Artiklene har alltid vært publisert i tidsskriftet etter avtale med redaktøren – også etter initiativ fra denne. Formålet har vært å nå våre egne kolleger med samme informasjon som publikum ellers får. Ikke alle psykologer leser kronikker i Aftenposten, Dagbladet, Dagsavisen, VG, Nordlys, Bergens Tidende eller hvor den opprinnelige artikkelen måtte ha stått på trykk. Det er altså ikke tale om plagiat eller kopiering, men om videreformidling i samsvar med sjefredaktørens ønsker.

«Her skal etterlates et inntrykk av at man nå skal sjekke våre egne om de driver med juks og fanteri»

I etterhånd å bli hengt ut for dette finner jeg dypt uetisk. Jeg skulle ønske jeg kunne dokumentere disse avtalene med Psykologtidsskriftets redaktører gjennom årene. Men i et lite land som Norge der «alle kjenner alle» og mye er basert på tillit, kan jeg ikke det. Grunnen er at avtalene og den gjensidige informasjon rundt disse artiklene i alt vesentlig skjedde per telefon. Jeg ser heller ikke bort fra at noen av avtalene/informasjonsutvekslingene også kan ha skjedd med vår nåværende svært erfarne sjefredaktør, Bjørnar Olsen.

Førsteforfatter på artikkelen i januarnummeret, Adriane Lilleskare Lunde, ble klart og tydelig gjort oppmerksom på dette faktum da hun tok kontakt med meg om sin «plagiatstudie». Forfatterne Lunde og Helmikstøl har likevel unnlatt å opplyse om dette i sin artikkel. I stedet har tidsskriftet benyttet en halv sides faksimile (s. 13) som viser overlappet mellom de to artiklene det er tale om med følgende billedtekst: «69 prosent. En artikkel i Psykologtidsskriftet av Arne Holte og Randi Talseth overlapper 69 prosent med en artikkel av Arne Holte i Dagbladet», og så overlatt til leser å tenke sitt ut fra sammenhengen om hva 69 prosent plagieringstreff betyr.

Gjennom kontakten med artikkelforfatter Lunde skjønnte jeg at hun fortsatt arbeidet etter et plagiatkonsept. Mine bidrag til Psykologtidsskriftet kan ikke under noen omstendighet oppfattes som plagiat. De er en omforent og bevisst formidlingsstrategi fra tidsskriftets side. Derfor opplyste jeg henne om at jeg ikke hadde noe mer å bidra med. I e-post av 16.10.2014 skriver jeg til henne: «Takk for svar. Her har jeg nok ikke noe å bidra med og jeg ønsker ikke å siteres i denne sammenhengen. Artikkelen du viser til er en ti år gammel artikkel som er gjenopptrykket utvidet, eventuelt forkortet, i Tidsskrift for Norsk psykologforening etter avtale med redaktøren». Jeg regnet med at nå skjønnte hun at hun i mitt tilfelle var fullstendig på villspor i sin «plagiatjakt». Men det skjønnte hun ikke.

Det er med betydelig undring jeg noterer at på tross av informasjonen hun fikk fra meg, har hun og Helmikstøl brukt materialet Lunde fant hos meg, uten å sjekke med sin redaktør og Psykologtidsskriftets tidligere redaktører om min fremstilling var korrekt (manglende kildekritikk), uten å opplyse meg om at de likevel ville bruke materialet, og uten å ha bedt meg om noen utdypende kommentar etter at de likevel hadde bestemt seg for å bruke materialet i en plagiatsammenheng. Dette er ikke god forskningsetikk. Det er heller ikke god presseskikk. Se for eksempel «Vær varsomplakatens punkt 3.3, 3.7 og 4.14 (<http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>).

Det er også med noe stuss jeg noterer den elendige kvaliteten på artikkelforfatternes søke-arbeid. Hvem i all verden har fagfelleverdert denne artikkelen som redaksjonelt er plassert som en hovedartikkel i Psykologtidsskriftet? Forfatterne har jo kun klart å spore opp denne ene artikkelen fra meg. Det er rett og slett pinlig for Lunde og Helmikstøl – og for tidsskriftets rutiner for fagfellevurdering – at de ikke har fått med seg noen flere av mine kronikker og debattinnlegg som er publisert bearbeidet i TNPF. Jeg har gjennom årene videreformidlet en rekke av mine faglig-politiske innspill i massemedia som artikler i Psykologtidsskriftet, stadig etter avtale med skiftende redaktører. Dette har rett og slett vært tidsskriftets policy gjennom en årrekke, vedtatt eller ikke, i hvert fall praktisert. Ansvar for dette ligger hos sjefredaktøren. Og jeg syns sjefredaktøren skal være stolt av det. Ved en rekke konferanser og møter, særlig med kommunepsykologer i Norge, men også med lokale og sentrale myndighetspersoner, blir jeg stadig gjort kjent med at denne politikken med videreformidling av fagpolitiske innspill har vært svært velkommen.

«Plagiatartikkelen bør formelt trekkes tilbake. Slik journalistikk har vi ikke bruk for»

Men det er enda verre: Annenforfatter på plagiatartikkelen, tidsskriftets debattredaktør, journalist Øystein Helmikstøl, ja også vår nåværende sjefredaktør Bjørnar Olsen, har jo aktivt bidratt i redigeringen av flere av mine andre artikler av samme slag som den uthengte! Jeg tror det er dette man kaller å skyte seg selv i foten – med dobbeltløpet hagle.

Så til den ytre innrammingen. Forsiden: «PLAGIAT-KONTROLLEN. 1000 av Psykologtidsskriftets artikler sjekket for juks»; her er det ingen tvil – det er juks man er ute etter. Innledningsartikkelen: «Råtne incitamenter frister forskere til å ta snarveier som kan være brudd på god forskningsetikk, advarer Torkild Vinter i Granskningsutvalget»; stadig ingen tvil – det er snarveier og krumspring man er ute etter. Så hovedartikkelens tittel: «Plagiat-kontrollen». Det hjelper lite at dette er satt i anførsel – her skal etterlates et inntrykk av at man nå skal sjekke våre egne om de driver med juks og fanteri.

Videre til kontekstualiseringen inne i artikkelen: Innledning om forskningssvindel. Neste overskrift: «Så Sudbø», fulgt opp av en av landets fremste eksperter på akademisk kildebruk og -misbruk, Ole Bjørn Rekdal: «En eksplosjon av plagiatsaker de siste årene ... i mange akademiske miljøer akkurat nå». Scenen er satt, kjør plagiatkontroll! «Plagiatartikkelen» avsluttes med en liste over «Psykologer og juks», toppet med Cyril Burt, psykologiprofessoren som ble avslørt for å ha diktet opp data i sine verdensberømte tvillingstudier (s. 17). Slik kontekstualisert og innrammet av Sudbø og Burt, hjelper det lite at «plagiatkontrollørene» kvalifiserer sine utsagn med absurditeter som «*En plagiatkontroll er ikke nødvendigvis en plagiatkontroll*» (s. 7). Dette er «Dagblad-Se-og-Hør-journalistikk» på sitt verste: Sjøkkoverskrifter og personuthenging uten samsvar med innhold, samtidig som man garderer seg i teksten med enkeltformuleringer som motsier kontekstualisering, overskrifter og øvrig insinuerende innpakning.

Nøye plukker forfatterne ned den ene av tidsskriftets bidragsytere etter den andre, med navn i teksten – ikke bare referanser. Både nye unge begavete, og mangeårig erfarne bidragsytere til vår nasjonale fagutvikling tas for «plagieringstreff»: Else-Marie Løberg, Linn-Heidi Lunde, Charlotte Reedtz, Monica Martinussen – som ytterligere devalueres ved å kontrastere «plagieringstreffene» med hennes (for øvrig tidligere) rolle i Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning (Granskningsutvalget) – som om det her skulle ligge en motsetning. Videre med stigende prosentskandalisering (*En skandalisering er ikke nødvendigvis en skandalisering*): Ståle Einarsen, Lars Glasø, Morten Birkeland Nielsen, Hilde Hetland og Arnulf Kolstad. Bare Kolstad er hengt ut med bilde.

Dramaturgien har fengende «Ti-på-topp-karakter». Hvem kommer på Tidsskriftets plagiat-topp? Noen vi kjenner? Noen psykologkjendiser? Crescendo bygges opp fra 10 prosent «plagiat-treff», til 14 prosent, til 26 prosent. Ettersom spenningen stiger, deles avsnittene inn etter dette: «29 prosent: ...» (s. 11), «33 prosent nå: ...» (s. 12). Så: «Det drar seg til nå. Prosenten øker.» (s. 13). På veien har vi passert de nedsettende overskriftene: «Klipp og lim» og «Å gjenta seg selv». Så lettvtint er det. Nå venter vi bare på verstingene (*En versting er ikke nødvendigvis en versting*).

Nest verst er hedersmannen Arnulf Kolstad, som har stått på for norsk sosial- og samfunnspsykologi, globalisering og gjort norsk sosial-psykologi og samfunnspsykologer i Norge synlige i media gjennom et helt yrkesliv: «Plagiatsjekken viser at Kolstads tekst i Psykologtidsskriftet har et overlapp på 57 % ...». Til tross for at sakkyndig Ole Bjørn Rekdal like tindrende klart som de øvrige sakkyndige som er intervjuet, peker på at dette ikke har noe med plagiat å gjøre, og at i Kolstads tilfeller er det tale om en beundringsverdig innsats, vender tidsskriftet ikke om. De forstår ikke at de har en ikke-sak basert på falske positiver (*Å ikke forstå, er ikke nødvendigvis å ikke forstå*). De durer på med «plagiatkontroll» og «plagieringstreff». De bare inkluderer de sakkyndige kommentarene i artikkelen. Likeså med redelige forskere og fagfolk. Ingenting er verre enn å beskyldes for juks. De blir vettskremte. De lar seg villig sitere. Side opp og side ned. Herlig! De går i forsvar. «Plagiatkontrollen» blir enda heftigere. Debatt! Show! Enda flere innlegg til tidsskriftet!

«Vi nærmer oss toppen. 69 prosent nå.» (s. 16). Spenningen er på topp. Hvem blir verstingen? Hedersprisen går til «Psykisk helsehjelp i skolen» (2005). Forfattere: Arne Holte og Randi Talseth. SEKSTI-NI PROSENT!!! Slå den! (*En hederspris er ikke nødvendigvis en hederspris*) «I Dagbladet er Arne Holte eneforfatter», skriver Lunde og Helmikstøl. Men det stemmer da vitterlig ikke. Også her slurver Lunde og Helmikstøl. «Psykisk helsehjelp i skolen» er et ekte parløp. Gullet skal gå til både Holte og Talseth – i fellesskap! Også Dagblad-artikkelen har vi forfattet sammen. Selv det klarte ikke journalistene å få riktig – «Kall det gjerne slurv, og få vil vel kalle det forbilledlig» (s. 9).

Tidsskriftet opplyser så at «Holte har sendt en forklaring til Psykologtidsskriftet, men han ønsker ikke å bli sitert i saken». Det er riktig. Lunde hadde opplyst meg i e-post om at «Jeg jobber med en større sak om plagiering og har blant annet gransket vitenskapelige artikler (og noen andre artikler) publisert de siste årene». Hun opplyser så at hun har gjort plagiattreff på meg. Ettersom «plagiattreffet» hun hadde gjort på meg, ikke hadde noe med plagiat å gjøre, ei heller er noen vitenskapelig artikkel, hadde jeg ikke noe mer å tilføye enn det jeg har redegjort for over. Ikke ønsket jeg heller å bidra til den type drittjournalistikk som Psykologtidsskriftets plagiatartikkel representerer (*Drittjournalistikk er nødvendigvis drittjournalistikk*). Derfor var det heller ikke naturlig for meg å gi noen ytterligere kommentar, langt mindre la meg siteres. Jeg regnet selvfølgelig med at «plagiat-treffet» på meg var lagt til side som et nullfunn.

Her tok jeg grovt feil. Nullfunnet var ikke lagt til side. Den falske positiven var av «forsker» Lunde (*En forsker er ikke nødvendigvis en forsker*) transformert til en ekte positiv. Dette fant «forsker» Lunde ingen grunn til å opplyse meg om. Uten min viten

var jeg kåret til vinner av plagiatmesterskapet i Norsk Psykologforening (*Tidsskrift for Norsk psykologforening er ikke nødvendigvis Norsk Psykologforening*). Hva skal man kalle slikt? Fusk i forskning, kanskje? Juks i journalistikk? Eller bare soleklart brudd på både vanlig høflighet og etiske spilleregler? Plagiatkontrollørene kaller det ikke plagiat, for «en plagiatkontroll er ikke nødvendigvis en plagiatkontroll (s. 7)». Men «Kall det gjerne slurv, og få vil vel kalle det forbilledlig» (s. 9).

Dette er ikke slurv! Det er bestilt vare fra Psykologtidsskriftets redaktører gjennom mange år, gjerne redigert i nært samarbeid med dem, herunder også nåværende sjefredaktør Bjørnar Olsen og inntil videre journalist i tidsskriftet, Helmikstøl. Jeg vet at psykologene liker tidsskriftet, flott layout. Men jeg vet også at de sjelden leser artiklene (TNPFs egen brukerundersøkelse). Nå skjønner jeg hvorfor. De er jo uetterrettelige. Dere fusker. Å spinne en hel artikkel, tilsynelatende en forskningsartikkel basert på omfattende datainnsamling og avanserte tekniske verktøy, på en serie falske positive og pakke det inn som ekte positive, kan neppe kalles annet enn: Juks (*Juks er juks*)!

Er det klokt av Psykologtidsskriftets redaktører å henge ut tretten av sine egne bidragsyttere som juksemakere mellom Sudbø og Burt? Tror dere virkelig at vi vil fortsette å skrive der? Hva er Lundes forhold til Psykologtidsskriftet? Til meg skriver hun i e-post 15.10.2015 at hun er engasjert av Tidsskrift for Norsk psykologforening. Var det dette juksemakeriet hun ble engasjert for? Hvem betalte henne?

Jeg er kjent med at andre av de «uthengte» (*En uthengt er ikke nødvendigvis en uthengt*) har publisert på de samme premisser som meg. Jeg er også kjent med at noen av dem har meddelt sjefredaktøren at de ikke vil ha noe mer med tidsskriftet å gjøre etter dette. Noen av dem er blant landets fremste fagpersoner på sine områder og trofaste medarbeidere for tidsskriftet gjennom en årrekke. Andre yngre bidragsyttere har tatt samme beslutning uten å bry seg om å rope det ut til noen.

Sjefredaktøren og forfatterne skylder alle de uthengte en uforbeholden unnskyldning (*En unnskyldning er nødvendigvis en unnskyldning*). Plagiatartikkelen bør formelt trekkes tilbake. Slik journalistikk har vi ikke bruk for. Det er falskspill og ødelegger tidsskriftet vårt. Inntil videre vender også jeg ryggen til Tidsskrift for Norsk psykologforening, følger med mine kolleger ut døren, og velger andre organer til min psykologfaglige kommunikasjon. Takk for meg.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 52, nummer 4, 2015, side

PROFESSOR

Arne Holte, professor emeritus i psykologi